

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Appendix I. Ad Lib. V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

& Marf. fin
 gul. 150.
 Menoch.
 L. ca. 285.
 e. d. c. pla-
 cuit & ca.
 ex parte
 de sepult.
 Alberic.
 Angl. & a
 llij in li. 1. 8
 quociens
 D. de inu
 neq; hac
 in reprax.
 contraria
 proferunt
 DD. fu-
 pra citati:
 sed oēs vo-
 lunt nani
 mirer quo
 ad hos iu-
 raseruari.
 d. Egid.
 Bellane-
 ra decif.
 677. &
 678. cum
 feq. Alberi-
 ei rubr. d.
 hæc. Sim-
 de titu. 61
 e Brunus
 e hæc. li
 ca. 17. S.
 ma. fupri-
 o. 7. ex c
 v. t. de pte
 rip. in 6
 fl. 2. C. de
 apofl. &
 ita glosf.
 in li. Ma-
 nichæ. 11
 verb. fu-
 bire. C. de
 hæc. & est
 om. te-
 ste Go-
 mel fupra
 n. 81. que
 sequitur
 Clarus d.
 num. 14.

vel laqueos, vel cultros suppeditant; vt
 violentas sibi manus inferant ad igno-
 miniam euitandam, in quos merito
 DD. inuehuntur *b*, non dubito teneri
 lege Cornelia de Sicarijs.

Si vero, non vi sibi illata, sed ægri-
 tudine, vel debilitate, aut incōmodita-
 tibus carceris morentur ante senten-
 tiam; in his ego prorsus fequerer com-
 munem illam sententiam; adeo vt si in
 talem non legitime confessum aut
 conuictum, iudex sæuiens eum non pati-
 atur Ecclesiasticæ tradi sepulturæ;
 peccet Mortaliter, & actione iniuria-
 rum conueniri à propinquis defuncti
 possit *c*. Poterit tamen iudex sinere
 corpus sepeliri cum protestatione, &
 litem captam contra mortuum profe-
 qui citatis ad defensionem ijs quorum
 interest; vt in hæresis crimine seruatur
d. Sed quot annorum spacio currit ius
 contra mortuum agendi! putarim in
 hoc crimine quoad bonorum confis-
 cationem, non posse agi, post annum
 quadragesimum; ad memoriam tamen
 damnandam, adhuc agi posse *e*; iux-
 ta ius Canonicum; sed ciuile videtur
 quinquennij tantum spacium exigere
f, cui in foro ciuili standum.

APPENDIX I.
AD LIB. V.

Is addam, quæ ad me V.
 CL. Petrus Oranus scri-
 psit quinto Kal: Decemb.
 1599. & adiungam ex re-
 bus alibi iudicatis non-
 nulla, quæ solius Parisiensis Curia iu-
 dicatis non immerito præferantur:
 quanquam nec Duareno (cuius in
 scholis, quam in subfellis, maior laus)
 fatis credam hoc Parlamenti illius

A constans esse iudicium, sed fors il-
 lum arrepta aliqua decepere; quæ alijs,
 ipsi non notis, fundamentis innitebantur.
 Orarij verba sunt.

In Magicarum Disquisitionum To-
 mo primo, aduersus Alciatum nostrum,
 strenue decertasti, depulsionequæ ple-
 na atque solida, errorem notasti, & cō-
 futasti, demiror doctissimum Alciatū
 non tantum in Parergis, verum etiam
 in Recitationibus ad Decretales Pon-
 tificum in eo errore perstitisse, sic au-
 tem scribitur.

B In contingentiâ facti vidi quamplu-
 rimum dubitari, Inquisitor pronunciauerat
 contra quandam mulierem ac tradiderat
 ludici seculari, hic ad partis instantiam
 vidit processum, in quo continebantur,
 quod hæc mulier confecerat pocula qua-
 dam amatoria, & solum contra eam e-
 rant iudicia quarundam maleficarum,
 quæ dicebant, quod in quodam lufano-
 cturmo cum demonibus viderant ipsam
 mulierem ludentem, ac ducentem cho-
 reas, ipsa vero negauerat omnia, & fateba-
 tur se esse catholicam: fuit dictum quod
 Iudex secularis non deberet exequi In-
 quisitoris sententiam ex defectu iuris-
 dictionis, quod in illo processu Inquisitor
 non poterat cognoscere, nam quo ad po-
 cula amatoria, clarum, illud delictum non
 esse hereticum, nec eius cognitionem ad
 Inquisitorem spectare *h*. neque enim est
 credendum quod etiam ipsa vere fuisset
 in lusu, nam quamuis credatur socijs cri-
 minis in tali delicto, attamen illud non
 est trahendum ad ea, quæ vere non vi-
 dentur, sed per illusionem demonum *i*,
 præsertim cum ista participes criminis
 essent mulieres, quæ regulariter non ad-
 mittuntur in causa sanguinis *k*; hæc Al-
 ciatius.

E MI DELRIE, ex vno errore, in al-
 lium labitur Alciatus, si quidem Pon-
 tifex Maxim. *l* in accusatione etiam

in d. per-
 niciosa
 66. de off.
 & potest.
 ordinarij

h. Panom.
 in ca. de
 sortile.
 per ca. de
 culat.
 de hæc.
 in 6.
 ic. episc.
 pi 26. q. 1.
 h. cap. 3.
 cellam.

in d. ca. 1.

audiri rescripsit, non quaslibet, sed conficias, & participes eius criminis, ac facinorosis, & audiri, non tanquam accusatrices, sed tanquam testes; certum enim est conficias haberi pro testibus, audiri, & examinari tanquam testes: quin etiam generali consuetudine comparatum, usurpatum atque receptum, ut eiusdem criminis, & facinoris socijs credatur, si sanguine suo, id est morte, accusationem suam signauerint, & roborauerint.

Et quod traditur *m* Reum criminis non interrogari de conscientia aliorum quod sibi non pepercit, multo minus alteri parciturus sit: id intelligendum est de confessis, non conuictis; hos enim aduersus confcios, socios, & participes criminis interrogari manifesto iure probatur: immo & confessum interrogari in crimine læsæ Maiestatis in aperto est: tale autem crimen est fortilegij, & magiæ. Iudices rerum capitalium apud Stabulenses fortilegas conuictas, nec confessas proferibendas, non damnandas capitibus vel ad rogam contendebant; ac ne quidem, si in flagranti crimine comprehensæ essent; sicque apud eos more maiorum usurpatum: verum auctorante Principe iactatam consuetudinem, & abusum abrogauimus, hoc enim nec ius admittit, altero tantum; ut vel confiteatur, vel conuincatur reus q.

Scio asperrimum, *crimen paricidium* (quod Seneca r., & Quintilianus *ne fas vltimum*, vocant: eoque sensu in Regem adtentatum, *ultimum facinus*. Quintus Curtius appellat) non vindicatum acerbissimo illo supplicio, morte maiorum etiam in conuictum & manifesti paricidij Reum; nisi si vltro confiteretur, nec confessionem fuisse extortam tormentis; u tamen nihilominus conuictus capitali poena uti ho-

A micidia coerebatur, ea fuit lenitas Augusti, nolens paricidij poena plecti nisi confessos, nec Augustus sua interrogatione, CERTE PATREM TVVM NON OCCIDISTI? viam salutis, & libertatis, reo aperuit, ut voluit Casaubonus x. sed benigna interrogatione abnutium responsum elicere voluit; ne conuictus, non tamen confessus, poenam paricidij sustineret. tam horrendum facinus paricidij vix credere patratum veteres, nisi si paricida se suo iudicio conuinceret.

Quod vero Aliciatus scribit, aduersus diuinationes, & incantationes, Inquisitores incongruos, & incompetentes esse iudices, quod diuinationes, fortilegia, ac alia id genus, species sint falsæ Religionis, nulla tamen dogmata fidei Catholicæ contraria contineant; hoc simpliciter verum non est, si enim Diuinator, fortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones, spem in eos ac fiduciam posuerit; sacrificia ac preces eis obtulerit (quod utique faciunt fortilegi & venenarij) recte pro sua iurisdictione inquisitor inquit, & ita post Oldradum y, & Iasonem z resoluit Conradus Brunus.

D Demiror Gallos doctissimos errationem Alciati insecutos. Franciscus Duarenus a, sic de fortilegis scribit: *de aniculis horum qua volitare per aera, & nocturno tempore saltitare, & choreas agere dicuntur, quaritur? Et solent plerique Quastores in eas acerbius animaduertere, quam ius & ratio postulet, cum Synodus Ancyana desinuerit quedam esse qua à cacodamone multarum mulierum mentibus irrogantur, itaque Curia Parisiensis (si nihil aliud admiserint) eas absoluerit ac dimittere merito consuevit, Hæc ille.*

E In eandem sententiam ita quoq; Petrus Erodus a: *nuper extitere apud Valenses, & Cenomanos ruinos nostrorum An-*

x in notat
ad Suetonium d.
cap. 33.

y cõl. 208
z in l. hu-
iusmodi
de leg. 1.

a in tit. ad
legem
Cornel.
de Sicar.

b l. 5. re-
rum iudi-
carum,
tit. de mo-
les. ca. 11.
editio 24.

dum, qui ex hoc maleficio damnati sunt, & quos in tormentis audio confessos, se sacris (qua sabbata nuncupant) rituat imitari, cum Christianismum abiurare & profiteri paganismum: deinde à tergo notari signis: postremo donari pulueribus & medicamentis, quibus & brutis & hominibus officiant, itaque alios tale quid conficere, nonnullos urinam sistere, quosdam arceri à concubito, an id officii possit, vt persuadere volunt hominibus incertis, videbimus prout res incidet. Iurat in hodiernum diem hac, seu magorum, seu sortilegorum perniciose factio, nisi quod ea non amplius philosophorum aut honestorum virorum sit, sed rusticorum & idiotarum, quare (inquit) vanitati vanitatem adiecit.

l. 8. rerū iudicarum. tit. de mensuris. c. 14. dicitur: Nihilne esse narion proat quicquam se. Hippianantum a... & c. us se u... tam re iig... motat, cō... endit eā... non fuil... se.

enfes dicours politicques c. 41.

incomentarijs ad post.

Idem alio loci b à sanguine sortilegorum, ex Ammiano Marcellino abstinendum contendit, quod multa in hoc genere vana sint, multa non nocua, multa insaniz coniuncta, multa miseranda; & si hæc deliria humana aliquam pœnam merentur, mitiorem vult adhibendam, vt enim furiosus satis ipso furore punitur, ita sortilegus vana indagine.

In eundem errorem delatus Michaël Montanus libro tertio; periculorum, seu tentamentorum, Lipsius noster gustus, Auctor vero operis, Essais vocat scapire vndecimo, tit. dex Boiteux. Curassem ab Amanuensi meo describi, nisi Lipsius in libraria sua haberet, à quo, si voles, legendum accipies.

Contra Matthæus, Cognetus, Senator Regius, c, sortilegos tanquam homicidis uequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodo puniendos contendit, & diuisius seueriusque in eos à Magistratu animaduertendum: quod & ipsum firmat doctissimus Theologus Claudius Espenceius d; magiam proferbere (inquit) sceptri magis est, quam

A styli, & eo loci multa de magis, prætiigijs & incantationibus.

Quin etiam Francisc. Hotomannus in sortilegos animaduertendum consultus respondit e. Et si forte non sit plene probatum delictum sortilegi, tamen sufficere publicam vocem, & famam in loco, vt possit quæstionibus subijci, quod omnium impietatum atque scelerum à Satana repertum scelus & maxime abominandum sit, propter expressam abiurationem & renunciationem Christianæ Religionis: deinde propter fidem & hominum quod diabolo præstatur: & propter exitium quod ista maledicta diaboli mæcipia mortalibus inferunt: cuius rei causa, leges ciuiles humani generis inimicos, & hostes communis salutis appellant f.

C Idem Hotomannus g, in morbis curandis magam qua de consulebatur non modo circulo, verum etiam certa hac verborum formula vsam fuisse refert d' ansis que Dieu a va. & charite a soy. & le pain n' a fain, & l' e au n' a soif, & le feu n' a froid, sau, en oy si, parte d' icy dedas, quod magicum carmen (exorcismi formulam impie Hotom. h) Constitutionibus Imperatorum damnatum legimus i. eos enim qui fufurris, & carminibus istis vtuntur quamquam pernegent, testibus tamen grauatos, eculeo dedendus, vngulisque sulcantibus eorum latera condenda, pœnas proprio dignas facinoræ.

D Quod vero Alciatus, Erodus, & alij; sortilegos ad sabbata proficisci, ferri per caminū, nigrū hominē vel hircū adorare, tripudare vna, atq; vnguetā pulueres vedari, quib. aut transferantur, aut solo etiam flatu alios tabe conficiant; deridicula & infomnia esse putant, & ad sui dicti confirmationem, aduocant Decretum Patrum in Cœclio Anticyrano; solide abs te consultatū est, vt &

Epistol. D. Pauli ad Tim. c. 3. e. conf. 91. final. et in l. v. C. de malef. g. conf. 99. u. 2. b. d. conf. 99. in l. n. lus & in corum. C. de malef. in sua Pneumia in libell. concl. si. de ma. gra. ca. 1. hoc

hoc ipsum præstitit Sebastianus Micha-
 ëlis Theologiæ Doctor; neq; adhiben-
 dam magis fidem Ioann. Baptista Nea-
 politano l, quam Apuleio Africano, v-
 trumque enim fieri posse re ipsa, & opi-
 nione, ideoque à particulari ad vniuer-
 sale nullam esse consequentiam.

Ioannes de Vaux Stabulensis mona-
 chus, inter alia recitabat indicendæ
 congregationis (ita enim vocabat) sta-
 tos conditos dies; vbi nocte intempe-
 sta ad destinata loca sodalitas compare-
 bat; quæ dæmoni in forma hirci appa-
 renti adorationes genibus submissis faciebat, iisque in locis extrui mensas e-
 pulis & cibis bonis, beneque lapidis (ne-
 que enim inanes mensas fuisse) & pri-
 mæ mensæ honoratiores vxoribus
 (quos *les braves hommes*, appellari refe-
 rebat) accubuisse, primæ mensæ maio-
 ra subfellia, Belzebub, Astarot (hæc est
 Venus, & Ioannis ipsius succuba) & Le-
 uiatam occupasse secundis & tertijs mē-
 sis interfuisse etiam plures dæmones si-
 ne nomine, bibi ad sanitatē Belzebub,
 epulis exempta fame, mensisq; remo-
 tis, in promiscuos concubitus & am-
 plexus rui, in recessu accipi à dæmone
 pulueres spargendos in aëra, ad fruges,
 vineas & segetes inficiendas, & sparsis
 puluerib. ventorum turbines & tempe-
 states spurcissimas excitatas.

Non ignoro Senecam m, hæc non
 probare, sic enim ille, *Apud nos in duode-
 cim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus
 excantasset: rudis adhuc antiquitas crede-
 bat fructus posse excantari, attrahi im-
 bres, & repelli cantibus, quorum nihil posse
 fieri tam palam est, vt huius rei causa nul-
 lius philosophi Schola intranda sit: sed hoc
 Senecæ dictum, vt erroneum conui-
 cisti.*

Florimundus de Remundis n, refert
 apud Burdegalenses capitulum genera-
 le per sortilegos indici solere dieb. Mer-

A curij & Veneris mensis cuiuslibet, ita
 enim confessos sortilegij criminis
 Reos. Sebastianus Michaëlis in *Pneuma-
 logia*, seu, *en son discours des Eprits*, scholio
 septimo, scribit, *les forcieres estre transpor-
 tez d' vn lieu en l' autre par Sathan pour
 le iour & heurns le leudy enuiron la mi-
 nuict, duquel seulement ils sont transpor-
 tez. comme tres tous ont conueni enc cela &
 confesse. Peut-estre.* (hanc rationem ille
 subiicit) *pour ce que le diable veut auoir
 les premieres, & estre reconnu au premier
 rang de la semaine. Car les Turcs celebrent
 le vendredy, les Iuifs le samedi, les Chre-
 stiens le Dimache, & quand à luy il s'est
 mis deuant tous pour auoir la premiere
 celebration.*

Quod de Pasete, natura molli, sed
 magia omnes superante ex Sudæ histo-
 ricis refert, id ipsum inter adagia sua E-
 rasmus retulit, ad quem, cum quid e-
 meret, & rei pretium venditori nume-
 rasset, nummus perpetuo redibat, idem
 carmine magico, conuiuium repente
 partibus omnibus instructum ac sum-
 ptuosum exhibebat, quod statim si li-
 buisset euanescebat: potuit conuiuium
 fuisse verum non simulatum, fascina-
 tum & imaginarium, cuius rei fidem
 faciunt conuiuia, quibus assidue Ioan-
 nes de Vaux interfuit, cuius confessio
 ab alijs quoque magicis & sortilegis
 probata.

Tempore reuerendiss. Georgij Austri-
 aci Episcop. Leodicens. (bonæ memoriæ)
 magister Hugo Bourlettus chirurgus
 insignis, & à medicis laudatus, multum
 similia factitabat: vinaque extraria
 Roma, ex Hispania, & alijs ex locis
 re ipsa in menta omnibus demiranti-
 bus representatis poculis exhibebat:
 viuunt adhuc horum actuum testes cõ-
 pertæ fidei, at ille postea ad meliorem
 mentem reuersus, malificijs abstinuit.

& ex impio factus pius; quinque diebus singulis facris operabatur. Reuerendiss. Cardinalis à Groesbeck. eum in familiam suam recepit. obiit autem valde pie, & Catholice, ab annis octo, & quod excurrit.

Verissimum est, quod in secunda parte operis tui scribis; Constantinum Imperatorem ad Bassum Præfectum vrbi rescribentem, non vsu verbo, *Coegisti*: quod vero ais vsu verbo, *deflexisse*; ipse apud te dispice, anne, *deflexisse* legendum sit, ita enim Theodosianus Codex habet. *defigere*, sortilegorum verbum est; apud Ciceronem *Quæcumque Augur iniusta, nefasta, viriosa, dira, defixerit*, (sic in meliorib. Codicibus & ita quoque Lambinus) *irritata infectaque sunt*. Plinius *c defigi diris deprecationibus, nemo non* (inquit) *metuit*. Ouidius (abs te etiam laudatus) *Deuouet absentè simulachraque cerea figit*, & alibi; *Sagaque Phœnicia defixit nomina cerea*. Quod ipsum non ignorauit Accursius nosser in exemplo abs se posito, *infigendo cerea imaginem d*, & in glossis Philoxeni, *defixionis Necromantia*, leguntur.

Vnde apud Paulum *e I. C. minus recte legitur, Interficerent aut deficerent*, legendum enim vt enim vt ex Codice Vefontino Cuiacius nosser restituit, *defigerent*: qui autem defixiones faciebant, *curiosi* vocabantur, vnde apud Horatium *curiosus*, pro malefico seu mago accipitur, qua de re videri poterit Cuiacius f.

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia, idem plane censeo, eius gesta, & itratagemata, non sub Carolo, *sexto* (vti scribit) sed sub Carolo, *septimo*, contigerunt (cuius rei testes aduoca Paulum Emiliam Monstreletum, Micquellū Girardum & alios) Virago illa obscuri generis in Barrensi Ducatu Iacobo Da-

A reo patre, ac Isabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter restituit; Angelos vbique perfidos, FRANCIA eiecit; Carolum Septimum Remos vngendū sacrandū que perduxit; illique, vt vt ratum firmumque Imperium more maiorū esset, effecit; Aurelianensem urbē graui obsidione liberauit, vidi eius statuam æneam Aureliæ in ponte ad Ligerim seruata à viragine & virgine vrbs monimentū, cæterū dū in Compendij obsidione ex vrbe erupit, ab hostib. comprehensa, & Rothomagum producta ad palū damnata, viua exusta est; non absq; æterno Anglici nominis probro, qui se magicis illius artibus Francia profugere falso querebantur.

B Admirandum sane est quod de illa adfirmatur, *g. pirum arborem*, sub qua illa sedebat dum patris gregem minabat, ouesque ruri pascebat, cum vt Regem Carolum VII. adiret, primo celestis voce monita est; neque cariem neque vetustatem sentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grandineve, aut niue intingi.

C Inquisitor, in Prouincia Stabulensi apud acta probatum, reperi malū sub qua malefica duxerant choreas, & saltatorium orbem versauerant, in quaque earum Aulædus Tibicenve confederat, *facilem ac frugiferam, factam infœlicem ac infrugiferam, arborem vidi*.

D Redeo ad Ioannem, quam ab Angelis flammis feralibus quasi maleficam ambustam refers: an eo sensu exaudis hæc verba Constantini ad populum **FERALIS PESTIS ABSVMAT?**

E Iacobus Reuardus i, existimat per illa verba nihil aliud voluisse Constantinum, quam maleficos igne consumendos esse, sed quia de Dijs manibus,

quibus

a in l. eorum, C. de malefici

b lib. 2. de legibus.

c lib. 28. historia um, c. 2

d in l. 6. in verbo ne lubitavit C. de maleficis, e lib. 5. sententiarū ad l. Corneliam de si car. §. 9.

f lib. 20. obseruat. c. 22. & l. 27. c. 17.

per M. quem, qui Aurelianensem vrbs, ab hostibus obsidionem Ioanne ces gellius scripsit

in l. 1. de malefici

ill. p. 1. rorum cap. 1.

quibus ferialia sacrabantur accitis arte magica locutus sit; ideoque, ferali peste, potius quam igne, huiusmodi homines absumendos rescripserit? quamquam (inquit) non ignorem pestem feralem de supremo supplicio accipi posse, & veteres pro morte ac interitu pestem posuisse. vnde apud Festum, pestiferum fulgur, quo mors exiliumve significatur.

Dionysius Gothofredus k, ignis quoque supplicium intelligit, quod magi Dijs manibus consecrarentur: ut quemadmodum in feralibus pecudes absumebatur, & ipsa cadauera, ita manibus consecrarentur, quos in carminibus suis inuocassent.

Ego vero, per hæc verba, pestu feralu absumat, intelligo maleficos & præstigiatores bestijs obijciendos: quod ipsum Græcus interpretes notauit, l in erpretes, & maxime Odofredes m; magos (ait) feralu pestu absumat, quia sunt obijciendi feris bestijs lacerandi. sic quoque notauit Cuiacius n: feralu (inquit) pestu absumat, id est: bestijs obijciatur, & ut ego interpretor, feralu pastus absumat.

Matthæus Coignetus o utitur hac interpretatione, que la peste cruelle les pui estendre & consumer, & pour telles sercelleries Ichusit manger au chiens la Royne Isabel.

Neronis tempore de Christianis tanquam sortilegis supplicium sumptum legimus, & hi aut feris, aut canibus obijciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, stantibus ad palum destinatis vnco (ne mutatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi suffixo, è lamina ardente pix aut vnguentum in caput liquificabat; ita, ut rui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri sulcum facerent; oque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

A *Pone Tigillinum, tada lucebis in illa;*

Quastantes ardent, qui fixo gutture fumant,

Et, latus mediam sulcus deducit arenam.

(Ita legendum contendit Schaliger p) non vero,

Et latum media sulcum deducit arena:

B *Hæstenus Oranus.*

In his quod de Ioannæ æuome monet amicus, verissimum & memoriæ lapsum agnosco lubens. De duobus alijs non video causam, cur sententiam mutem.

Nam illud de Constantini rescripto q deslectendi, voce vsu, non cogendi; veru est, nec facile hic admiserim correctionem illam, desigendi: tum quia libri omnes Codicis Iustiniani, quos vidi, continent, pudicos ad libidinem deflexisse animos: tum quia C. Theodorianus à Ioanne Tilior primum editus hanc lectionem confirmat: tum quia Constantinus Hermenopolus s, in huius legis breuiario legit, qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deslectunt, publicatione & exilio puniuntur, tum quia defixio magica, deuotionis & execrationis quoddam genus fuit, & non animæ permouendæ, vel peruertendæ, sed sanitati corporis perdendæ instituta: nec satis Latine dicas, animum desigi, sed deslecti in libidinem.

C De Ferali flamma, cum scriberem, nulla mihi cogitatio fuit legis illius Constantini, cuius initium multi. Sed, ferales flammæ, funestas atque lethales nuncupabant, ut Minucius, ferialia ligna; Symmachus, ferialia commenta; Saluianus, peccatum feralissimum; noster ille decus orchestra, ignem feralem, ratem feralem: locum feralem, saxum feralis, turbam feralis; alij alia, quos olim lau-

D

E

plib. 5. de emendatione temporum ca de Roma sub Nere ne in ca. la.

pl. eorum 4. C. de malef.

rl. 9. ti. 16 lib 3. sl. 6. Ept. tit. 10. sp. p. p. res.

rl. multi. 6. C. de

in notis ad d. l. multi

lib. 60. basilico. ri 39. in d. l. multi. in notis ad d. l. multi.

d. ca. 42.

per Mit quellum, qui Aure tianæ n. tis, abbe glis obli dionem Ioanna es gelis scripht.

in Lau ti C. de malef.

lli, p. r. rorum cap. j.

Aduentu
in Herc.
Eurent. v.
1145. Scio
l. vnic.
Cod. de
his qui
para. fere
les angu-
stias, v-
tur paris
sed quia
funerea e-
rat cullei
māsto mā-
la, sic vo-
cantur.
bin Mosā
carum &
Romano-
rum legū
collatio
ne quā P-
thocus ex
m. s. edi-
dit. Har-
meno. fe-
ralem pe-
stem gla-
rij poenā
interpre-
tatur.

daui a; quæ vox à Fera; siue mortem: A
siue Parcam ita vocarunt. De Constā-
tini tamen verbis, nōdum mihi liquet,
quid ille per pestem feralem, potissimū
supplicij vltimi indixerit, illud quidem
quod adiungitur, fauet explicationi
Græcorum; quoniam natura peregrini
sunt, quasi dicat; quoniam alieni ab hu-
manitate, ideo belluis cedant. Sed e-
go, ferale pro sermo, nondum reperi apud
classicos scriptores, repugnat etiā
syllabæ modulus, in hoc citatus, in illo
productior ac statarius. Ergo ceseo pot-
tius, Constantinum eo loco duntaxat
definiuisse, vt vltimo supplicio de me-
dio tollantur, quā pœnæ genus ex-
primere voluisse. Nec arbitror semper
eadem morte damnatos. Facit Vlpia-
nus b, vt credam, lib. 7. de officio Pro-
consulis, sub titulo de Mathematicis &
vaticinatoribus; dum ait i. & varie puni-
ti sunt ij, qui id exercuerunt, pro mensura
scilicet & consultationis, vt vides lacuna
subest, expleo; & modo consultat. quam-
quam Vlpianus de certo ratum ma-
thesis huius veritæ genere. id dicat,
constat tamen non idem semper sup-
plicium in alijs quoque generib. obti-
nuisse; vt nec in Christianos, qui non
infrequentius à tyrānis exusti, quin &
Tigillini tædæ, & Tertullianici; Sema-
vy. Cuperem doceri, Constantini tem-
pore maleficos serino pastu assumptos.
nam de concrematione facile docuero.
Lege Gregoriana codicis lib. 7. tit. de
malefic. & Manichæis; inuenies à Dio-
cletiano & Maximiano eos addici, vt
loquuntur; flammis ignibus exurendos,
Lege C. Theodosiani legem primam,
quæ Iustiniani tertia est; reperies ha-
ruspices, concremandos, ab ipso Con-
stantino ad Maximum rescribi. Quid
ergo verat quominus feralem pestem,
ita sumamus? Nam accurtij, Odofre-

di, & Græcorum in iudicio Latinitatis,
non opinor. fontica plane auctoritas:
nec in Cuiacij verba iurarim libes, aut
cuiuspiam alterius, hic quidem Ræuar-
do & Gotofredo accedo procliuus, vt
& Petr. Fabro, qui idem asserit, Seme-
stri. lib. 2. capit. 7. Nam & apud Iul. Pau-
lum; lib. 5. sentent. cap. 23. quamuis magi-
cæ artis conscij iubeantur summo sup-
plicio affici (hoc est bestijs obijci, vel
in crucem agi) ipsi tamen Magi viui
iubentur concremari. Sed res non
tanti, vt plura putem verba commu-
tanda.

Addam ex Gallicanarum Curiarum
actis nonnulla, quæ nec in Francia qui-
dem Parlamenti Parisiensis illud iudi-
cium receptum passim, aut omni tem-
pore, satis ostendunt: describam verba
Gallica, ne quis me de meo quid af-
finxisse, vel perperam transtulisse su-
spiceretur.

Ex actis iudicij. Episcopi Belluacensis,
contra Ioannam Darcam vulgo voca-
tam, Jehanne la pucelle (hac acta
exstant in Monasterio S. Victoris
Canonicorum Regularium Parisi)
quæ fuisse referunt, Bernard. du Girard
in Annalibus Franciæ sub Carolo VII.
& Franc. Belleforestus in eiusdem Ca-
rali VII. vita a fol. 345.

Vm prope Compendium
posita esset hostium, Parisi-
ensis Vniuersitas literis pub-
licis. eam apud Henricum
Angliæ regem accusauit sortilegij &
maleficij; causæ præsentia fiere leque-
dunt tamen sensum Ecclesiasticæ Cu-
riæ, & almæ Academiæ illius tempo-
ris.

effic voca
tur in Bul
la Calisti
III. apud
Bellefo-
renf. fol.
136. pa. 2.
Ibid. fol.
146.
fol. 39.

ris: Promotor itaque fiscalis, quidam
Guilhelmus de Estiucl, aut, vt in A-
ctis o & in sententia Delegati e Apo-
stolici vocatur, Ioannes de Estiucl, vbi
in art. 4. dicitur arbor quædam fuisse
apud Dompream, vbi solita conueni-
re maleficæ & miseri dæmonibus; que
près de Dompream y a vn grand & vieux ar-
bre, qu'on nomme l'Arbre charmine. Fée de
Bourlemont, & que apres de cest arbre y a
vne fontaine, près laquelle on dict que fre-
quentent les malins esprits avecq; lesquels
se meslent de nuit les sorciers dansans &
gambadans autour desdicts arbre & fon-
taine. Articul. 5. que le susdict arbre fon-
taine, sont surnommées des Fées. Aussi luy de-
mandoyent, si elle auoit cognoissance de
ceux ou celles, qui certains iours de la sep-
maine vont au Sabbat avec les Fées. Répon-
dit, auoir ouy dire, qu'on y alloit le lundy.
Articul. 6. qu'elle alloit audict arbre les
heures qu'on celebrait le diuin seruire, à fin
que estant lors seule elle peut à son aise
danser & caroler autour des lieux susdicts,
ou elle faisoit plusieurs bouquets & chapeaux
des fleurs & herbes plus soeues, qu'elle s
trouuoit es enuirons, & encouroit ledict
arbre en chantant certains vers & disant
quelques mots de sortilege. & y retournant
l'endemain, quoy que le soir elle y eust mis le-
dicts chapelets & guirlandes, si est-ce
qu'elle ny trouuoit chose quelconque. Arti-
cul. 7. Qu'elle souloit porter en son sein de
la mandragore, esperant par ce moyen en
auoir bonne fortune, tant en richesses, qu'en
autres choses temporelles: comme si la man-
dragore auoit en soy telle efficace. Articul.
19. Auoir pris conseil des malins esprits, &
que par en hartemens, & moyens non per-
mis & illicites, elle auoit desconuertie cer-
taine espee, qui estoit en l'Eglise de sainte
Catherine du Fierbou. Articul. 20. Auoir
eu des anneaux charmez, & qu'elle die
quelques paroles sortileges sur son ensei-
gne, & sur les guidons que portoyent les

A siens, disant que cela seruoit pour leur don-
ner bonne fortune en guerre. vsant de gran-
des conjurations, à fin que par ce sort elle
bienheurast leurs entreprises: tenant pour
tout certain, que tant qu'ils porteroient
ces drapeaux ainsi conuarez, ils nepourroyent
re. enoir aucune deffaicte par leurs oduer-
saires. Et qu'elle se plaignit publiquement à
Compeigne lors qu'elle fust prise, de ce que
les siens anoyent oublié d'aporter ses en-
segnes, & que pour ce elle estoit tombee en
ce malheur. Pource que ceux qui s'aydant
d'arz defendus, & sous bon pretexte
pretendant autoriser leur peruersité,
ont de coustume de consacrer les instru-
mens desquels ils s'aydent. Artic. 36. Que
par quelque sort & imugation elle auoit
faict paroistre quelques malins esprits
au Roy & Duc de Bourbon pour les seduire.]
C Propter hæc Vniuersitas Parisiensis. &
Iudices illi priores, iudisarunt Ioannā
fortiarum fuisse, & maleficam, aperte
docentes se arbitrari, huiusmodi cri-
mina, non illusione aliqua, sed vere à
criminosis huiusmodi committi so-
lita.

D Idem censuit Episcopus Ebroicensis
in causa Guilhelmi Edelin, vt superius
docui. idem Inquisitio Auinionensis
in causa plurimorum, quorum damna-
tionis formulam suo loco exhibui pau-
lo anteq.

flib. 5.
sect. 12.

g sect. vl. b

E Idem est iudicium Parlamenti Bur-
degalenfis & fuit Consilij Atreba-
tentis, quo tempore adhuc Artetij ad
Pariliensem curiam appellabant; v-
triusque rei probationi clarissima
sunt quæ subiungam, Remun-
di, & Monstreleti
verbis,

Extractum ex libro Viri Clariss. Florimundi de Remundis Consiliarij Regij in Senatu Burdegalenti, cuius libri hæc est Epithesis & inscriptio, l'Antechrist. cap. 7. n. 5.

Ou ceux qui ont laissé quelques marques du temps que l'Antichrist doit arriver, escriuent que la sorcelerie sera lors espandue par tout, eust elle iamais tant de vogue qu'en ce malheureux siecle icy les felletres de nostre Parchement en sonnt toutes noircies. Il n'en y a pas assez pour les ouyr. Noz Conciergeries en regorgent, & ne se passe iour que noz iugemens n'en soyent enflantzant, & que nous ne reuenions tristes en noz maisons, espouuantez des choses hideuses, & effroyables qu'elles confessent. Et le diable est si bon maistre, que nous ne pouuons enuoyr si grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaisse de nouueau d'autres. Je me contenteray de ceste Histoire prodigieuse, aduenue l'annee 1594. laquelle surmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans sa Demonomanie: voila pourquoy j'en ay voulu faire le recit particulier.

Vne ieune femme, nommée Ieanne Bosdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chastellenie de Salignac en Lymosin, qui l'auoit condamnée à la mort, estant ouye en la chambre criminelle, sans peine ne tourment, confessa (comme elle auoit fait par deuant le Iuge) Qu'en son ieune aage vn Italien l'auoit desbauchee & amenee à la veille de S. Iean sur la minuit dans vn champs. ou il fit avec vne verge de haub vn grand cerne a, marmorant quelques paroles, qu'il lisoit dans vn liure noir. Sur quoy se vint, vn bouc grand & cornu, tout noir, a. compa. ne ne deux femmes, & tout ainsi cost vn homme habillé en prestre. Le bouc s'estant enquis de l'italien qui estoit ceste fille, & luy ayant respondu qu'il l'auoit a-

A menee pour estre des siemes, il luy fit faire le signe de la croix, de la main gauche, puis commanda à tous de le veur sauuer. Ce qu'ils firent luy baisant le derrier,

Ce bouc auoit entres les deux cornes vne chandelle noire allumee, à laquelle les autres alloient allumer les leurs. Et lors qu'ils l'adoroyent on iettoit dans vn bassin de l'argent. Ceste femme s'estant de puis retrouvée au mesme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ses cheveux, lesquels l'italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retirée par là, la coucha dans le bois, & la cogneut charnellement, à quoy elle prenoit vn extreme deplaisir, souffroit beaucoup de douleurs, sentant la semence aussi froide que glace.

Tous les mercredis & vendredis, de chaque mois, le chapitre general se tenoit au Puy de Dome, ou elle s'estoit trouuee vne infinité de fois, avec plus de soixante autres personnes, tous lesquels portoyent vne chandelle noire, qu'ils allumoyent à celle que le bouc auoit entre ses cornes, à laquelle il auoit donné le feu, le tirant au dessous de sa queue. Apres cela tous se mettoient en dance en rond, le dos tourné l'un à l'autre. En ceste assemblee en disoit la messe à leur mode, tournant le dos à l'autel. Celuy qui faisoit l'office: (qu'elle nomma) estoit reuëtu d'une chappe noire sans croix, & leuau vne tranche ou rond de rauer tainte en noir, au lieu de l'hostie, criant tout lors de l'elevation, Maître ayde nous. On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire, l'eau benite: le bouc pissoit dans vn trou à terre, & celuy faisoit l'office en arrousoit les assistans avec vn alperges noir.

E En ceste assemblee on distribuoit les mestiers de sorcellerie, & chacun rendoit compte de ce qu'il auoit fait, les essais estoient pour empoisonner, ensorceler, lier, guerir maladies avec charmes, faire per-

dreles fruits de la terre, & telles autres meschancetez, ceste miserable confessa tout cela avec vne merueilleuse franchise & naïfueté: car poue vne femme rustique elle auou bon esprit, persistant tousiours mesmes dans le feu, auquel par arrest elle fust condamnée. Beza, n'estoit pas bien informé, lors qu'en sa chaire il taxa nagueres nostre Parlement d'Incredulité, & de peu de foy, par ce, disoit il (& cecy tenue d'un Gentilhomme d'honneur, qui l'ouy) que nous n'osons, condamner les sorcieres à la mort, nos Registres tesnoignent le contraire.

Aliud ex lib. 2. Historiarum de Enguerran. de monstrelet.

EN ceste année (1459. en la Ville d'Arras, ou Pais d'Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que l'on nommoit Vaudiolie ne scay pour quoy: mais l'on disoit que ce estoient aucunes gens hommes & femmes, qui de nuict se transportoyent par vertu du diable des places, ou ils estoient, & soudainement se trouuoient en aucuns lieux arriere des gens, & bois, ou es deserts, la ou ils se trouuoient en tresgrand nombre hommes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forme d'homme, duquel ils ne veoyent iamais le visage, & ce diable leur lisoit, ou disoit ses commandemens, & ordonnances, & comment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & seruir, puis faisoit par chacun deux baisier son derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d'argent, & finalement leur admiuistrer vins & viandes en grant largesse, dont ils repaisoyent: & puis tout à coup chacun pranoit sa chacune: & en ce point s'esta indroit la lumiere & cognoissoyent l'un l'autre charnellement: & ce fait, tout soudainement se retrouuoit chacun en sa place, dont ils estoient partu premierement.

A Pour ceste folie furent prins & emprisonnez plusieurs notables gens de laditte Ville d'Arras, & autres moindres gens, femmes folieuses & autres: & furent tellement gehinez & si terriblement tormentez, que les vns confessèrent le cas leur estre tout ainsi aduenu, comme dit est, & outre plus confessèrent auoir veu & cogneu en leur asssemblée plusieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouverneurs de Bailliages, & de villes: voire tels selon commune renommée, que les examinateurs & les iuges leur nommoient, & mettoient en bouche, si que par force de peines, & de tormens ils les accusoyent, & disoyent que voirement illes auoyent veuz. Et les aucuns ainsi nommez, estoient tantost apres prins, & emprisonnez & mis à torture, tant & si treslonguement, & par tant de fois que confesser le leur conuenoit, & furent ceux-cy qui estoient des moindres gens executez, & brulz inhumainement; aucuns autres plus riches & plus puissans, se racheterent par force d'argent, pour euitter les peines, & les hontes que l'on leur faisoit. Et de tels yeust des plus grans, qui furent preschez & seduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ils confessoient le cas, qu'ils ne perdroyent ne corps ne biens. Tels yeust qui souffrirent en merueilleuse patience, & constance les peines & les tormens, mais ne voluerent rien confesser à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux iuges, & à ceux: qui les pouuoient relouer de leur peines, autres yeust qui se absenterent & vuidèrent du Pais: & prouuerent leur innocence, si qu'ils demeurèrent paisibles. Et ne fait icy taire ce que plusieurs gens de bien cogneurent assez, que ceste maniere de accusation sui vne chose controuue par aucunes mauuaises personnes, pour greuer & destruire, ou des honorer par ardeur de conuise aucunes nota-

bles personnes, que ceux hayoyent de vieille haine : & que malicieusement ils firent prendre meschantes gens tout premierement, ausquels ils foyoyent par force de peine de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: lesquels ainsi accusez, estoient prins & tormentez, comme dit est, qui fust polir voir au iugemet de toutes gens de bien vne chose moult peruerse & inhumaine au grand des honneur de ceux qui en furent notez, & au tres grand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient des honorer gens de bien: & à tant fin de ceste matiere.

Ad hanc narrationem Monstreleti respexit Franc. Balduinus Atrebas. Comment. in tit. 18. lib. 4. institut. iustitiani fol. 774. his verbis: sed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum est hoc malum, eo maior adhibenda est cautio, ne quia eius praeceptu ab aduersarijs temere obruatur. Facile enim hic quidam confingere potest ingeniosa similitudo, vt & multitudinem credulam statim commoueat, & attonitos indices irriter aduersus eum, quem cum demonibus rem habere mentitur.

Ante annos sexaginta sensit infelix nostrapatria, magno suo malo huiusce generis calumnias Magna erat Valdensium mentio, quos aduersarij iactabant nescio quid commercij habere cum immundis spiritibus. Huius criminis pretextu optimi quique statim opprimebantur. Sed tandem Parisiensis Senatus causa cognita, vidit meras esse scophantias, infelices reos liberauit, improbos scophantas cum iniquis iudicibus damnauit. Exstatque adhuc eius hac de re memorabile arrestum editum vicesimo die mensis Maij. anno 1491. Ita Franc. Balduinus & fieri potest, vt in Atrebatensium iudicum processu iudiciario odij, calumnie, crudelitatis, aut præci-

A pitationis indicia nonnulla repererint: propter quæ male iudicatum, rite vero prouocatum, sententiam emendant. Et ideo non tam declararint Arresto suo, hæc quæ magis attribuuntur, & propria confessione illorum confirmantur, etiam cessante omni Quæstionum timore, inania delusarum mentiū esse (quæ declaratio temeritatis plenissima foret) quam indices illos, à quibus appellatum, improbe & vi innocentiam oppressisse. De Valdensium quidem secta (quorum Albigenes ex stirpe fructuarunt) graues scriptores testatur, non immunem à fascinatorum hæresi & crimine pessimo illam fuisse, & nomen Gallicum fascinarij commune confirmat. Sed Balduinus ex Meiero sumperat, qui ex Monstreleto ferme verbotenus in hunc modum: Anno 1454. Atrebat: horrendum quid contigisse legimus. Complures fuisse inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas conuersiones habuere cum diabolo: vnde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresque complures indicij crematorum deprehensi: pars capti & sensissimis tormentis admoti, alij vi pecunia redempti, nonnulli solum verterunt, quidam vero adeo in pœnis constantes fuerunt, vt nihil confiterentur. Fuisse referuntur quidam ex iudicibus adeo detestabiles, vt quosdam sibi inimicos indicari curauerint, tanquam conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuentibus, ex omni ordine statuum mortaliū viros mulieresque interfuisse, eosque ibi diabolum in humanam effigiem transformatum adorasse: cuius tamen nunquam videbant faciem. In illius verba mandataque iurasse. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos; inde extincto omni lumine quemque cum sibi proxime oblata promiscue concubuisse, sine ope diabolica in sua, vnde exierant, loca restitutos.] Hæc ille

* non sent
per ergo
in hunc

arbi-

arbitror in verbis vltimis negatiuam deesse, non sine ope diaboli. Sane ex Meiero patet non opinionem conuelli de maleficiorum solitis sceleribus, sed iudicium illorum crudelitatem & iniustitiam auaritiâque damnari: atque hoc arresti Parisiensis esse fundamentum. Quæso nonne Parisiense Parlamentum iniuste iudicasset, nisi talium iudicium vel Tyrannorum potius decreta rescidisset? Nam de quæstione nostra, possint ne perferri à Lamij opera demonum ea, quæ solita sunt fieri? id non à Iuriconsultis, sed à Theologis: non à sæcularibus, subfellij, sed ab Ecclesiasticis Tribunalibus fuit decidendum. Habetis ea de re apud Ioan. Cersonem Parisiensem Cancellarium, aliam Theologicam Parisiorum facultatis articulos, eruditione & veritate plenos: nobis fauentes. Accipite & aliud grauisimum Curia Spiritualis Treuironum iudicium.

Denique quia mentio à me facta super sect. 4. indicio 2. Lofei Gallidi, qui librum in Lamiarum Patrociniū conscriptum, mille machinis conatus fuit in publicum protrudere: & metuenti nonnulli, ne tandem cæcogemō aliquis id perficiat: duxi pro antidoto Palinodiam eius ad scribendam, cuius authenticum & originale (vt vocant) exemplum est penes ipsum & honestissimum virum, I. V. Licent. Ioannem Baxium (cuius studiū atque zelus contra nefariam hanc hæresim Deum aliquando remuneratorem experietur) ab eo acceptum transfumptū fidi Notarij manu est huiusmodi.

Ego Cornelius Lofeus Gallidus Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot, de vera & falsa Magia, sine scitu & permissione superiorum huius loci, temere & præsumptuose scriptos, à me comunicatos, deinde ad imprimendum Colonia missos: in Imperiali Monasterio S. Maximum prope Treuiros, ex mada-

A to Reu. ac Illustriss. Domini nunciij Apostolici, Domini Octauij Tricaricensis Episcopi, arrestatus, atque detentus: cum certo sum informatus in supradictis libris, necnon in Epistolis quibusdam meis, eadem de re ad Clerum & Senatū Treuirensē, aliosque clam missis (ad impediendum executionem Iustitiæ, contra magos & veneficos) contineri multos articulos, qui non solum erronei sunt & scandalosi, sed etiam suspecti de hæresi, crimenque læsæ Maiestatis sapiant: vt pote seditiosi & temerarij, contra cōmunem Doctorū Theologorum sententiam, decisiones ac bullas summorum Pontificum, contra praxim & statuta, legesque magistratum ac iudiciorum, tum huius Archidiocesis Treuirensis, tum aliarum Prouinciarum & Principatum: idcirco eosdem articulos, prout ordine hic subnectuntur, reuoco, damno, reijcio, & pro non dictis atque assertis à me haberi volo.

C
1. In primis reuoco, damno, reijcio ac improbo (quod sepe scriptis verbis que pertinaciter apud multos asserui, quodque tanquam huius disputationis meæ caput ac palmarium esse volui) nimirum phantasticam esse, & tanquam superstitionem vanam pro figmentis habendam, quæ de corporali magorum & sagarum euectione, siue translatione scribuntur: tum quod hæreticam prauitatem prorsus suboleat; tum quod seditiōibus hæc opinio admixta, proindeque læsæ Maiestatis crimen sapiat.

D
E
2. Nam (quod secundo loco reuoco) missis ad diuersos clam litteris, contra magistratum pertinaciter absque solidis rationibus diuulgauit, cursum magicum falsum esse & imaginarium; aliter in super torturæ acerbitate miseris cogi ea fateri, quæ nunquam fecerunt, dura laniena sanguinem innoxium

fundi,

Cornelius Loofeus Callidius.

Et denuo subscriptum.

Acta sunt hæc in Imperiali Monasterij
S. Maximini extra prope Treuirim in
Stuba Abbati. li. ibidē corā Reuerendis.
Reuerendis, Venerabilibus & eximijs
Domino Petro Binsfeldio Episcopo A-
zotensi, Reuerendissimi Archiepiscopi
Treuir. Domini nostri clementiss. in
spiritualibus Vicario generali & Rei-
nero dicti Monasterij Abbate, Bartholo-
mæo Bodegemo Delpho I. V. L. Curia
Ecclesiasticæ Treuir. Officiali, Georgio
Hulffenferio SS. Theologiæ Doct. Ec-
clesiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciui-
tate Treuir. Decano, & Ioanne Golman-
no I. V. Doctore, dictæ Ecclesiæ Cano-
nico, & curiæ Treuir. sigillifero &c.
sub anno Domini. 1592. mōre Treuir. die
Luna 15. mensis Martij in præsentia mei
Notarij infra scripti, & honestorum
Nicolaï Dolett, & Danielis Maier Reue-
rendi Domini Abbatis respectiue se-
cretarij & scribæ, testium ad hoc spe-
cialiter vocatorum & rogatorum.

Subscriptum

Adamus Hæc Tectionius, Notarius.

Et inferius,

Collatum cum suo originali repertum
concordari per me intra scriptum Se-
cretarium oppidi Antuerpiensis.

G. KIEFFEL.

Habetis integram Palinodiam: po-
stea tamen iterum Bruxellæ vice pa-
storem agens in Ecclesia S. Mariæ de
Capella, accusatus fuit de relapsu &
post diuturnum carcerem dimissus, &
(vt pertinacem dementiam intelligas)
tertiam accusationem, denuo susce-
ptus, morte peremptus, euasit, sed
(quod dolendum) non paucos, homi-
nes tamen Phytologiæ & Theologiæ
solidæ, non satis gnaros stoliditatis hu-
ius reliquit sectatores. Qui vti-
am sperent, & quam temerarium atq; re-

A noxium sit, Ecclesiæ iudicio, vnus
Vveri hæretici deliria præferre, tandē
ferio intelligerent.

S V M M A R I A

Q V A E S T I O N V M.

B N denunciatio plurium per se sit
iudicium sufficiens ad torturam,
absque alijs iudicijs aut admi-
nuculo? q. procedit de denun-
ciatione complicum explicatur sen-
tentia authoris obscurius posita lib. 5.
disquisitionum a.

Quæst. 1

De vnus complicis denunciatio
quando sufficiat b. o.

C Sola non sufficit ad torturam c, & e.
licet bene ad inquisitionem, citationē
& capturam d.

A tortura non inchoandum e con-
fessus de se non sufficit vt torqueatur
socius quem denunciante.

Si iudex ad vnus complicis rite in-
terrogati, denunciatio tortisset non
subiacet syndicatui e.

Respondetur quæstioni principali
affirmatiue f & o.

D An plures testes inhabiles valeant
in vllis criminibus f & o.

Mitior aut fauorabilior sententia
quando sequenda iudicij g.

De apparente & vera crudelitate seu
clementia h.

E An Carolina constitutio tollat iudi-
cium ex denunciatione plurium com-
plicum i.

Iudicibus sequendæ decisiones cu-
riorum in similibus i.

Probationes quam claræ ad torturā
requirantur k.

In exceptis criminibus an sit suffi-
ciens nominatio socij ad torturam l.

Mmmmm

pote-

potestate seu arbitrio iudicis quo vique se extendat in criminibus exceptis *l.*

Quando vnum inhabile possit habilitari ab alio inhabili *m.*

Cur possit quoad torturam, & non quo ad condemnationem *n.*

Socij secundi inculpatio est pro nouo indicio *p.*

Numeri vis magna in testimonijs q. experientia docet plurium complicum nominationes veras esse *q.*

Sortilegij crimen æquatam in more procedendi hæresi *r.*

Limitationes quædam in quibus non sufficit denunciatio plurium complicum *s.*

Q. II.

An inimicitia denunciantium contra denunciatos, debeant plene probari per duos testes: vel an sufficiat semiplena probatio per vnum testem, aut etiam præsumptio ad elidendum iudicium probationi?

Inimicitia valet ad elidendum denunciationem *a.*

Exceptio debet à reo plene probari *b.*

Probationum vt non vna species, sic nec eadem vis est *c.* nec omnia omnibus causis conueniunt *d.*

Inimicitia & odium quomodo debeant probari *e.*

Arbitrio iudicis permittitur vtrum inimicitia sit sufficienter probata *f.*

Capitalis quando probanda *g.*

Decisio quæstionis *h.* de vno teste *h.* de præsumptionum vi & differentia *i.*

Q. III.

An denunciante debeant esse contriti, sicut quidam volunt, cum id iure non sit expressum, & si garasissime peniteant. Respondetur negatiue &c. ante sententiam *a.*

Post sententiam *b.* de varia acceptio-
ne contritionis *b.*

A Explic. *a.* accusatus §. licet de hæresi in 6. *c.*

Personæ integritas qualis in teste requiratur *c.*

Quid operetur contritio, & quo sensu requiratur *d.*

An ea qua de iure ex Constitutione Carolina requiruntur Art. 31. in denunciatione vnus, requirantur etiam in denunciatione plurium *i.* Ponuntur verba Carolina, & respondetur negatiue.

B An denunciationibus insanium sit credendum in criminibus exceptis contra personas bonæ fame?

Non credendum pluribus denunci-
antibus quorundam sententia *a.*

Aliquando credendum aliorum ve-
rior *b.*

Pendet à iudicis arbitrio sententia
auctoris *c.*

An saltem ad hoc duorum vel plurium
insaniam denunciations necessaria? pendet
à circumstantijs personarum.

C An vltra denunciationem plurium
denunciati diffamatio requiratur in crimi-
nibus exceptis, vt possit procedi ad inquisi-
tionem specialem & ad torturam?

An ad inquirendum, aut torquen-
dum sufficiat sola fama *a.*

An ad inquirendum necessario de-
beat præcedere diffamatio *b.* quod non.

Quod nec ad torturam in criminibus
exceptis *c.*

D Ratio vel restrictio quæ varijs sub-
iungitur, quando pertineat ad omnia,
sed ad proxime præcedens tantum *d.*

Explic. *c.* inquisitioni, de accusat. &
inquit. *e.*

E An satis denunciari aliquem aut aliquam à
pluribus quod illam viderint in conuentu &
congregatione sagarum in ordine ad torturam
absque eo quod damna fecerit?

Quæ in conuentibus fieri, & de strigi-
portio dicuntur non esse illusoria *a.*

In raptu striges quorum sensuum
compo-

compo-

Compotes, & de quibus apte deponant b.

Non fieri insensibiles, nec obstupescunt vnguento prorsus, explicat dictū suum, b. Quo sensu scriptores quidam striges vocent ebrias & furiosas c. Striges non assumunt naturam dæmonum d. multa striges ipsæ faciūt d. Striges quæ faciunt, ipsis tribuenda. nam ethi infligante dæmone, voluntarie tamen faciunt: & contrarium dicere fidei repugnat e. quid Lamia, an solidæ mones f.

Striges vnde dictæ f. credere strigibus non est credere dæmoni g.

Strigum denunciations non sunt plane dubiæ h. quanta fides huiusmodi denunciations de conuentibus haberi solet & debeat. l. Simancas, Prieras, & Comensis explicati i.

Respondetur quæstioni affirmatiue k. Iudex secularis non minus sollicitus esse debet de strigum conuentibus, quā de damnis datis l.

Dei iniuria iudicibus maximi faciēda l. locus 2. paralip. 19. 6. & Ex. 22. 18. explicatur l. Item Deuter. 13. 8. & 1. Reg. 2. 30. l. Carolina constit. art. 109. explicata m.

Quando sit talis denunciatio quod hac vel illa persone intersuerit conuentibus sagarum, an requiratur specificatio temporis & loci: vel virum sufficiat generalis denunciatio plurium, alij huiusmodi circumstantijs, ad inquisitionem & torturam?

Ordinarie necessarium est exprimere locum & tempus a.

Fallit in exceptis criminibus b. maxime in denunciatione de conuentu lamiarum c. & cæteris criminibus succelsius d.

Intell. lib. 3. de accusat & l. in causis. C. eo. d.

Explicat. constitut. Carolina. artic. 31. d.

A An reis possit tolli defensio, maxime quam vocant de alibi, & an propter omissionem loci & temporis censenda hæc tolli e.

An in hoc crimine vel alijs exceptis, testes qui sunt singulares in circumstantijs, dummodo concordent in effectu, sibi iurata & sine admittantur, & an huiusmodi testes singulares, quando plures, sunt faciant indicium ad torturam?

B Examinatur quotuplex sit distinctio singularitatis, & quomodo consideranda a.

Respondetur toti quæstioni b.

An in denunciatione plurium requiratur, quod quilibet fecerit confessionem in tortura, vel virum id tantum requiratur in denunciatione vnius?

C Defenditur communis opinio, & retractat author ex parte modum loquendi quo fuerat vsus a Respondetur quæstioni sub distinctione b.

An mulier possit esse testis in causis criminalibus?

Discutitur materia, & res. affirmatiue.

An ad confessionem duarum mulierum procedi possit, siue ad torturam, siue ad condemnationem.

Ad torturam sufficere a. sed raro.

Ad condemnationem nunquam b.

An denunciations feminarum tum magis fidem faciant quando non adsunt testimonia virorum in contrarium?

Sub distinctione responsum.

An plurius minorum denunciations sit indicium sufficiens ad torturam?

De eo qui est viginti annorum a.

De minore viginti annis, sed pubere b.

De pubertate proximo c.

De non proximo, sed tamen maiore nouem annis d.

De nouenni minori e.

Non sufficit vnus impubes, ad torturam f.

- An ad condemnationem g. Conciliantur sententiæ. ibid. A
 Q. XVI. *An verisimilitudo denunciationis ab vno tantum factæ, sit sufficiens ad iudicium procedendi ad torturam?*
 Quanta vis in verisimilitudinis aut verisimilitudinis in testimonijs a.
 Respondetur affirmatiue de criminibus exceptis b. de iudicijs remotis & propinquis c.
- Q. XVII. *An malefici denunciantes impliciti etiam alijs criminibus faciant iudicium ad torturam, maxime quando sunt plures.* B
 Negatiua sententia probabilis, quia communior a.
 Teneo tamen affirmatiuam cum praxi b.
 Respondetur argumentis contrarijs c.
- Q. XVIII. *An extraiudicialis reuocatio infirmet iudiciale nominationem, adeo vt non faciat amplius iudicium idoneum ad torturam?* C
 De facta reuocatione extraiudiciali ante sententiam condemnatoriam, certa est negatiua a.
 De facta post sententiam dubium procedit b.
 De facta tempore confessionis vel eucharistiæ b.
 De facta in via vel in supplicio b.
 Respondetur questionibus absolute negando c.
- Q. XIX. *Quando nihil inuenitur de instrumentis maleficij, an denuntiatio plurium per hoc elidatur, ita vt non amplius prabeat iudicium ad torturam?* D
 Resp. negatiua.
- Q. XX. *An leuiora iudicia sufficiant ad torturam in criminibus exceptis, quam in alijs?* E
 Resp. affirmatiua a.
 Non debere æquam sollicitudinem & indagacionem adhiberi in exceptis & non exceptis criminibus b.
 Explic. accusatus §. licet &c. in fauorem fidei. de hæret. in 6. b
 l. ab sentent. D. de poenis c.
 l. respiciendum D. eodem tit. c.
Qua leuiora iudicia in exceptis ad torturam sufficiant? Q. XXI.
 Quomodo intelligendum dictum comune licere iudici in atrocioribus, iura transgredi, & in his ordinem iuris esse nullum ordinem tenere a.
 Indicia debere esse sufficiencia in suo genere, & quæ talia? b
 Quid si defint idonea iudicia, sed iudex causam habeat suspicandi quid faciet? c
An iudex promptior, & facilius debeat esse ad torturam, in atrocioribus & occultis? Q. XXII.
 Resp. affirmatiua. Q. XXIII.
An in hoc crimine dignitas à tormento excuset?
 Resp. negatiua. Q. XXIV.
An in atrocioribus grauior adhibenda tortura, quam ceteris? Q. XXV.
 Pendet ab arbitrio iudicis. Q. XXVI.
Quam sage plerumque sint indurata, & maleficio taciturnitatis munita, qualis tortura in hoc crimine sit efficacior. Q. XXVII.
 Pendet ab experientia vtile sacra aliqua remedia miscere. Q. XXVIII.
Quoties possit eleuari reus, & quot possint dari ictus, pro quolibet iudicio.
 Pendet ab arbitrio, De trib. ictibus, Q. XXIX.
Quamdiu possit reus ordinari in chorda eleuatus teneri?
 Intell. bullæ Pauli tertij; Q. XXX.
 Quid in viroque (numero, & tempore) ad summum fieri possit? Q. XXXI.
 Pendet ab arbitrio, & circumstantijs. Q. XXXII.
An non possit iudex, cum vidit reum esse induratum, aut ex alijs iustis causis, Q. XXXIII.

desistere ab examine. & tortura. & post aliquot dies eam repetere?

Responso est affirmatiua. addita cautela quadam.

Q. xx. *Quid sentiendum de infusione aqua frigida intergum rei appensi?*

Responderetur affirmatiuè a. c.

Quando liceat nouis vti tormentis, & solitum modum excedere b.

Ratio Philosophica huius tormenti c.

Q. xxxi. *An & quando tortura ex primis indicijis repeti possit maximè in hoc crimine, cum saga plerumq; sint obstinata & indurata?*

Aliquando posse, & varia monita vtilia.

Quæst. xxxii. *An iniure & legibus fundamentum habeat, quod quidam dicunt torturam non debere repeti vltra tertiam vicem.*

Æquitate niti.

Posse tamen iudicem ex causa vltra repetere.

Quæst. xxxiii. *An ille tres vices intelligenda de vno die, aut de tribus interpretatis?*

De planè tribus.

Quæst. xxxiv. *Quid si reus tot delicta commississet, vt examen vno die peragi non possit?*

Repetendum prorogatione in alios dies.

Quæst. xxxv. *An consuetudines locorum, quo ad modum tortura simpliciter sequenda sint, cum magna sit differentia personarum, iudiciorum, criminum: ita quod non semper vno, & eodem modo possit procedi: & castus, cause, & generator mentorum, siue lege, siue consuetudine nequeant terminari?*

Ordinariè sequenda posse tamen interdum eas non sequi supremos iudices: contrariè sententiæ conciliatæ.

Quæst. xxxvi. *An iudicibus inferioribus à iudice superiore modus Tortura præscribi possit?*

Ponuntur distinctiones, quibus licet vel non.

A *An sint data copia, & indiciorum, & processus informatiui in criminibus, atrocioribus exceptis, vel an sufficiat indicia reo à iudice proponi, eumque in continenti cum suis defensionibus, audiri, cum isto modo melius veritas haberi possit?*

Ordinario iure prius illud necessarium videtur a.

Ex consuetudine quorundam locorum posterius licitum b.

B *An sint concedendi aduocati in criminibus atrocioribus, cum soleant ex hoc reo magis indurari, & instigari ad negandum?*

Disputatur in vtramque partem, & resoluitur affirmatiuè a. Vtilis cautela contra aduocatorum tricas & frustrationes b. intell. l. per omnes, 6. C. de defensor. ciuit. c. Intell. c. fin. de hære. in 6. l. quisquis. §. deniq; C. ad leg. Iul. maiest.] d. l. per omnes.

C *An confrontatio sagarum, qua vt plurimum prona sunt ad reuocandum, concedenda videatur?*

Varij modi hac in re a.

Responderetur quæstioni, de cōfronatione violenta b.

De confrontatione ad cōtrariam b.

De confrontatione spontanea b.

D *An dictum Binsfeldij trium vel quatuor faminarum denunciations pro vnius viri denunciatione exigi, debeat seruari in terris imperij?*

Responderetur negatiuè.

Quæst. xxxvii. *Quid sentiendum de praxi Germaniæ, que denunciations de choreis & sagarum conuentibus, hactenus pro veris, & sufficientibus, & non illusorijs accipiunt?*

E *Responderetur, optimam & fundatissimam esse.*

In fine subiunguntur quædam, quæ foret æquum & vtile, lege sanciri.

Quæst. xxxvii.

Quæst. xxxviii.

Quæst. xxxix.

Quæst. xxxx.

Quæst. xxxxi.